

KOZÁK CSABA

A végtelenen innen és túl

Konok Tamás két kiállítása

KOZÁK CSABA (1954) Budapest

Konok Tamás festőművész 2020-ban ünnepelte 90. születésnapját. A Józsefvárosi Bródy Sándor utcában található Molnár Ani Galéria egy válogatott anyaggal, míg a pesti Duna-parton magasodó Ludwig Múzeum egy életmű-kiállítással kívánt tisztelni a Kossuth-díjas alkotó munkássága előtt. A mester még együtt válogatta a bemutatandó műveket a kurátorokkal, de a tárlatok megnyitását már nem érthette meg. Tavaly november 20-án indult utolsó útjára, „a végtelenbe”. A kiállítások az ünnepelés helyett az emlékezés hangsúlyát kapták.

Konok Tamás Bernáth Aurél mesternél tanult a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, Derkovits-ösztöndíja után 1959-ben Párizsba költözött. A hetvenes évek elején megkapta a francia állampolgárságot, ám ezzel párhuzamosan már Zürichben is dolgozott. Első hazai kiállítása 1980-ban Győrben volt. A rendszerváltás után a Budapesti Műszaki Egyetem címzetes tanárának nevezik ki. Hat évtizedes, folyamatos alkotói pályafutása során közel százötven egyéni és ennél is több csoportos tárlaton mutatta be műveit. Számtalan rangos hazai és nemzetközi díj birtokosa.

A Molnár Ani Galéria *Vonalmozgások* kiállítását Boros Lili művészettörténész rendezte, aki egy huszonegy műtárgyból álló kiváló válogatást mutatott be a kettős osztású térben. A művek datálása az 1969 és 2018 közötti időszakot ölelte fel, amelyben egyaránt találhattunk akril-, vászon-, kollázs-, grafit-, papír-, karton-, fa-, monotípiá-, domborítás- és gouache-technikával készült műveket. A természetes és mesterséges fényvel megvilágított fogadótérbe, az első terembe kerültek a nagyobb fali művek, míg a közepes és kisebb méretű munkák a belső traktusban váltogatták egymást. A bemutatott anyagban minden műtárgy egy tengely mentén „középre zárt”, s a levegős rendezésnek köszönhetően könnyen áttekinthetővé vált a kiállítás.

A geometrikus absztrakt festészet nemzetközileg jegyzett mesterének a *Context linéaire* (1978) festménye került a főfalra, míg az oldalfalakon szintén a hetvenes évek második felében készült mű, az *Accent jaune* (1977), az 1986-os *S. T.* festmény és a *Graphidion* (2008) jelent meg.

Az akril/vászon képek közös jellemzője, hogy – a tárlat címével összhangban – Konok grafikáin és festményei sík felületén elindítja a fekete–fehér–piros vonalat, mozgásba lendíti a vertikális és horizontális léniákat, átlókat, mindezekkel változó szögben kereszteződéseket ír le, kijelöli, felosztja, belakja a kép virtuális terét, miközben azokba tömbösebb, geometrikus formatörredékeket telepít, amelyek a vékony, lírai vonalakkal felelnek. A kép egy folyamat absztrahált reprezentációja: a mű a libikókához hasonlóan „hintázik”, majd egyensúlyi helyzetet teremt. A kiállítás nem kronológiai sorrendben építkezett, így a belső térbe lépve az időutazás visszarepített minket a hatvanas-hetvenes évek fordulójához, amikor a kollázsain, monotípiáin még fellelhetők figurális, ábrázoló korszakának motívumai. A néző a *Monotípiá* (1969) festménybe beleláthat egy tekergő szalagot, ahogy a *Collage* (1969) munka tépett szegélyű „fecnik” vagy éppen „szövetdarabok” rajzolatát adja. A *Monotype bleu* (1970) felületén mintha egy elnagyolt építészeti alaprajz futna, míg a *Vélo* (1969) képen egyértelműen azonosítható egy kerékpár. A hátsó teremnek az utcai frontról is látható falára került az *Extension* (1975) festmény mint visszacsatolás a nonfiguratív formanyelvhez. Itt tűnnek fel az életműben oly fontos háromszögek, pontosabban a piramismotívumok. A *Relief* (2012) művön egy statikus, tömbös piramis van a kép magjába helyezve, míg az alatta futó domborítás szövege – *Átváltozások* – által dekódolható a címben jelzett 3D-s megjelenítés. A *Vert* (2011) csonka piramisa felett és a *Mikroludium* (2018) sértetlen testű piramisának felszínén keleti kalligráfia fut. Ezek a szöveges betétek írásos jelrendszerek, akárcsak a 2012-es *Sorvezető* és a *Kék sorvezető*, amelyek vízszintes sávokban, egymás alatt csíkozottak a testükbe telepített amorf, ám egykor geometrikus ele-

Molnár Ani Galéria, 2020. december 17 – 2021. április 30.; Ludwig Múzeum, 2021. január 12 – március 14.

KONOK TAMÁS (1930–2020)

mek sérült, törött fragmentumait idézve meg. A belső térben szinte világítottak a közel szimmetrikus *Csonka piramis* (2012) testének piros–narancs–kék–fehér festéksávjai, akárcsak a 2016-os *Notturmo* („éjjeli zene”) vinklibe hajló, hideg, kék-fekete-szürke csíkjai. A Molnár Ani Galéria szerencséje – a többi kereskedelmi galériához hasonlóan –, hogy a pandémia idején is nyitva lehetett, ellentétben a Ludwig Múzeum emlékkiállításával.

Egy közel kétszáz műtárgyat felvonultató életmű-kiállítás megszervezése, az anyag válogatása, beszállítása, installálása, falra rendezése, a kísérő rendezvények megszervezésére rámehet egy év. A Ludwig Múzeum/Kortárs Művészeti Múzeum – Szipőcs Krisztina művészettörténész kurátori munkájának köszönhetően – időben és műgonddal elvégezte ezt a feladatot. Arról viszont nem tehetett, hogy a járványügyi szabályozás miatt a *Vers l' infini* (*A végtelenbe*) kiállítás a nézők számára látogathatatlanná, így láthatatlanná vált. Furcsa és szomorú érzés volt egyedül bolyongani nyolc termen át, és látni, hogy minden rendben, csak éppen az i-re nem kellett feltenni a pontot; a művek mellett nem volt semmiféle információ. Már nem volt értelme kitenni a képcédulákat, hiszen egyetlen néző sem jöhetett, hogy „leolvassa” azokat! (Némi kárpótlás és vigasz, hogy a potenciális kiállításlátogató a neten keresztül mozoghat ebben a *végtelen* térben, ha beüti a *konok.ludwigmuseum.hu* betűsort.)

A fogadótérben két hatalmas méretű akril/vászon festmény fogadta (fogadta volna) a nézőt: a *Vers l' infini* (2011/40, a tárlat címadó műve) és a *Fekete diplópia I–II–III*. (2009/20, 21, 22), amelynek piros vonalakkal felvitt raszterhálójára megtörő, fel-le hajladozó vonalak „szellemképes” rendszerét vitte fel a művész. Már az entrée-ban kiderült, hogy itt sem a kronológia sorrendjében rendeződtek a művek. Inkább kapcsolódási pontokról, a formák-motívumok-színek blokkjairól volt szó. Így történhetett meg, hogy egy természetelvű festmény egy térbe kerüljön egy későbbi, a geometrikus absztrahálódás jeleit mutató művel. Járkáltam, szemezgettem. Konok az akadémikus képzést felülírva jutott el a posztimpresszionizmus táplálta figurális képeihez. Ilyen például a *Nagymamám* (1954) olaj/vászon festménye (csak a hetvenes évek elején Párizsban tért át az akril használatára), vagy a *Forradalom* (1956) akvarellal és temperával festett képe. Második párizsi útján a művész az emigráció mellett döntött. Innen datálhatók azon munkái, amelyek az ábrázoló, figurális fogalmazásmódból kezdtek el absztrahálódni, redukálódni. Ilyen például a *Collage* (1971), amelyen magazinokból kitépett, színes, amorf papírlapok oszlopokként sorjáznak, és megjelenik a betű motívuma is, ami elvezet majd a különböző kultúrkörök írásjeleinek a művekbe való applikálásához. A transzparencia jelensége figyelhető meg a hetvenes évek második felében készült *Graphidion* című sorozatán. A *Graphidion vörössel* (1977/40) művén a fekete háttér előtt vékony vonalakkal húzott fehér négyszögek láthatók a képtérben. Ebbe felkiáltójelként hasít bele egy függőleges, vörös csík. Egyik legszebben fogalmazott munkája a *T* (1989/78), amelynek a többféle kékben tartott alapján finom, éppen csak jelzésszerű fehér léniák futnak, amelyekre a művész egy hatalmasra nagyított, kövér t-betűt ültetett – ennek alsó szára jelöli ki a kép magját. Tömegek, architektonikus elemek, vonalak, geometrikus formák, halványabb és dübörgőbb koloritok figyelhetők meg *Mikroludiomok* (1987–2003) 20 × 20 cm-es darabokból álló sorozatán. Ezek a „mini képek” megelőlegezett előképei nagyobb méretű festményeinek, ám önálló értékkel bíró, egyedi műalkotások is egyben. A rendező ezeket a piciny méretű műveket egy óriási blokkba sűrítette: s az ember csak áll leragadva és tisztelegve a lenyűgöző látvány és Konok precizitása, valamint érzékenysége előtt. A tárlat egyik legszínesebb, egyben legerőteljesebben „bemozduló” műve a kéttáblás *Álló lépcsők* (2020) volt. Ezen Konok egyszerűen „csak” húzott nyolc vastag, színes, vízszintes festékcsíkot, majd ezeket derékszögben úgy törte meg, hogy a festmény egy csúcsával a vászon alsó közepe felé mutató piramistestet formáz, így a mű képes elhíttetni, hogy a virtuális és a valós tér határai átjárhatók! A tárlat egy interaktív múzeumpedagógiai szekcióval zárult, ahol gyerekek játszva, három dimenzióban parafrázeálták a mester műveit.

Summa summarum: mindkét kiállítás méltóan emlékezett meg Konok Tamásnak a *végtelenbe* mutató, a transztendenciát megkísértő művészetéről.